

Katarzyna Sadowa
(Uniwersytet Wrocławski)

ISLAM RELIGIĄ POKOJU, CZY ZAGROŻENIEM DLA EUROPY? RECENZJA KSIĄŻKI MARKA ORZECHOWSKIEGO „MÓJ SĄSIAD ISLAMISTA. KALIFAT U DRZWI EUROPY”

ABSTRACT

ISLAM – RELIGION OF PEACE OR SERIOUS THREAT TO EUROPE? THE REVIEW OF MAREK ORZECHOWSKI'S BOOK “MÓJ SĄSIAD ISLAMISTA. KALIFAT U DRZWI EUROPY”

In recent years the growth of Muslim minorities in European countries has been visible. At the same time, sharia law and many Muslim cultural traditions are incompatible with the European legal order, especially with respect to human rights protection. Minorities often choose to put their religious laws above state laws, which – coupled with their attempts to save their cultural identity – may be dangerous. Sometimes this process results in extreme situations, such as the existence of closed sharia areas in the suburbs of major European cities, the increase in “honour” based, violent incidents, and the growing risk of terrorist attacks. So what is the real face of “European Islam”? Do Muslims assimilate to European cultures, or do their different, more dangerous tendencies prevail? Marek Orzechowski, in his newest book *Mój sąsiad islamista. Kalifat u drzwi Europy*, attempts to answer these questions.

KEYWORDS: Marek Orzechowski, Islam, clash of cultures, review

SŁOWA KLUCZOWE: Marek Orzechowski, islam, zderzenie kultur, recenzja

Przeszło od roku w światowych (w tym Polskich) mediach coraz więcej uwagi zaczęto poświęcać problemowi ekspansji islamu. W 2014 roku

przywódca samowzającego „Państwa Islamskiego” – *Islamic State of Iraq and the Levant*¹, Abu Bakr Al-Baghdadi² ogłosił bowiem powstanie kalifatu. Rozrastającej się organizacji terrorystycznej (bo za taką zostało uznane oficjalnie ISIS <wcześniej al-Qa’ida> od 17 grudnia 2004 roku)³ prowadzącej niezwykle brutalną politykę poprzez dopuszczanie się masowych gwałtów, porwań, czy nawet stosowanie praktyki ludobójczej m.in. wobec Jazydów i Chrześcijan, niewątpliwie udało się wywołać niepokój na arenie międzynarodowej, poddając w wątpliwość bezpieczeństwo nie tylko Bliskiego Wschodu, ale i samej Europy. Działalność ISIS, dopuszczającego się okrucieństw w imieniu *Allaha* i w zgodzie z jego wolą (wg własnej interpretacji Koranu) stało się *de facto* nowym impulsem (po zamachu z września 2001 i działalności Al-Qaidy) dla podjęcia publicznego dyskursu, co do prawdziwego oblicza islamu. Pytanie o pokojowy wymiar islamu powróciło na światło dzienne ze zdwojoną siłą, ustępując jednocześnie kontr krytyce ze strony piewców „politycznej poprawności” oskarżających o „islamofobię” wszystkich ośmielających się dostrzec konotację pomiędzy zbrodniczą działalnością ISIS a „prawdziwym”⁴ islamem. Spośród tej polemiki wybija się zdecydowanie najnowsza książka Marka Orzechowskiego *Mój sąsiad islamista. Kalifat u drzwi Europy*⁵, w której autor w sposób zdecydowany i odważny podważa argumenty oskarżycieli o „islamofobię” ukazując zagrożenie, jakie niesie za sobą bezkrytyczna poprawność polityczna. Jako, że jest to jedna z nielicznych

- 1 Sunnicka organizacja terrorystyczna działająca głównie w zachodnim Iraku i wschodniej Syrii. Początkowo działająca pod nazwą ISIL rozpoczęła swą główną ofensywę na początku 2014 roku. Szerzej zob. np. *Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)*, <http://www.britannica.com/topic/Islamic-State-in-Iraq-and-the-Levant> (dostęp: lipiec 2015).
- 2 Abu Bakr Al-Baghdadi – jak wskazują informacje, urodzony prawdopodobnie w Samarrze (północny Bagdad) w 1971 r. jest przywódcą sunnickiej organizacji terrorystycznej ISIS. Imię Abu Bakr przyjął na cześć pierwszego kalifa. Zob. *Abū Bakr*, <http://www.britannica.com/biography/Abu-Bakr> (dostęp: lipiec 2015); *Profile: Abu Bakr al-Baghdadi*, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27801676> (dostęp: lipiec 2015).
- 3 Por. <http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm> (dostęp: lipiec 2015).
- 4 Według krytyków, działalność ISIS jest przykładem wypaczonej interpretacji islamu. Natrafić można także na głosy, całkowicie wyłączające związek doktryny tzw. Państwa Islamskiego z islamem, który w ich opinii jest w pełni religią pokojową.
- 5 M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista. Kalifat u drzwi Europy*, MUZA, Warszawa 2015, s. 254.

pozycji (przynajmniej na polskim rynku) prezentująca taki nurt argumentacji, bezsprzecznie warta jest większej uwagi. Wcześniej jednak stosownym wydaje się być przybliżenie choć w kilku słowach sylwetki autora.

Marek Orzechowski, publicysta i dziennikarz, wieloletni korespondent telewizji w Bonn i Brukseli, od wielu lat przebywa w Belgii. W jego dorobku znalazły się nie tylko wywiady z najważniejszymi politykami europejskimi, ale także setki artykułów, reportaży (m.in. z wojny na Bałkanach) oraz komentarzy. Przedmiotem jego dzieł są miejsca, które autor miał okazje dobrze poznać oraz wydarzenia, w których osobiście uczestniczył, co czyni jego twórczość wiarygodną i cenną. W jego dorobku znalazły się takie pozycje, jak: *Belgijska melancholia* (2011), *Zdarzyło się w Berlinie* (2012) czy *Holandia. Presja depresji* (2014). Niebawem ukazała się kolejne dzieło autora – *Europalia*, tymczasem jednak poświęćmy więcej uwagi najnowszej pozycji Orzechowskiego, która ukazała się kilka miesięcy temu w ramach wydawnictwa MUZA⁶.

W *Moim sąsiedzie islamista*, publikacji dość obszernej, bo liczącej 254 strony, autor swoje refleksje związane z ekspansją islamu (w szczególności w wyniku działalności ISIS) w Europie zawarł w ramach dziesięciu rozdziałów. Docenić należy, iż Orzechowski przedstawia swoje stanowisko w sposób konsekwentny, nie zmieniając linii argumentacji ani na chwilę, jednocześnie poruszając wątki niekiedy nieoczywiste i prawdopodobnie nieznanne przeciętnemu odbiorcy, co zdecydowanie dodaje wartości pozycji. Nie sposób oczywiście szczegółowo omówić wszystkich aspektów do których nawiązuje autor (co zresztą mijałoby się z celem), dlatego też skupię się na kilku wybranych kwestiach poruszonych przez Orzechowskiego, aby w ten sposób zachęcić do lektury oryginału.

Analizując książkę, warto zwrócić uwagę na fakt, iż Autor jako Europejczyk w swojej krytyce nie ogranicza się do potępienia samego tzw. Państwa Islamskiego i aktualnych „dokonań” organizacji, ale dostrzega także błędy Zachodu, które przyczyniły się do wykształcenia takiego, a nie innego stanu rzeczy. Mam tu na myśli charakterystyczną dla Europy (przynajmniej w ostatnich kilkudziesięciu latach) tendencję do idealizowania tego, co „nasze” skutkującą usilną próbą narzucenia wartości Zachodnich, postrzeganych jako uniwersalne, całemu światu. Proces ten najsilniej uwidocznił się chyba w ramach kolonizacji (co zresztą

6 M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, op. cit., informacje okładkowe.

wypominane jest Europie w dyskursie publicznym po dziś dzień), na samej kolonizacji jednak się nie kończąc. Ingerencja w politykę bliskowschodnią stanowi bowiem kolejny przykład próby europeizacji innych kultur, w swoich skutkach niestety tragiczny. Jak wskazuje Orzechowski:

Na Bliskim Wschodzie powstała próżnia, więc na gruzach Iraku i Syrii rodzi się nowa struktura państwowa. Że Zachód miał swój udział w rozbięciu tych dwóch organizmów – jasne, że miał i jak zawsze nie przewidział skutków swojej opartej na sile doktryny upowszechniania demokracji, zachodniej demokracji, na obszarach, gdzie prawo stanowi Bóg, a nie ludzki parlament⁷.

Uściślić w tym miejscu należy, że ani w zamyśle autora, ani w moim, nie jest zrzućenie pełni winy za obecną sytuację na Bliskim Wschodzie i brutalną aktywność ISIS na politykę Zachodnią. Za wszelkie zbrodnie popełniane przez członków tzw. Państwa Islamskiego odpowiedzialni są bowiem oni sami oraz doktryna rozpowszechniana przez przywódców organizacji. Cennym jednak w moim mniemaniu jest dostrzeżenie przez autora, iż agitacja „uniwersalnych” wartości zachodnich jako najlepszych, niejednokrotnie obracała się ostatecznie, w mniejszym lub większym stopniu, przeciwko Europie. Podobnie wydaje się niestety być również w tym przypadku.

Orzechowski zwraca uwagę także na proces przyjmowania imigrantów, m.in. przez Belgię. Autor wskazuje, że w 2014 roku kraj ten przyjął siedemnaście tysięcy uchodźców, z których większość pochodziła z krajów muzułmańskich, stawiając w tym miejscu cenne pytanie retoryczne „Ilu z nich przysięgło wyprowadzić nas z pogaństwa? Może lepiej nie pytać”⁸. Jednocześnie podkreśla, iż według wiarygodnych badań w 2030 roku Bruksela ma stać się miastem muzułmańskim. W tym kontekście nasuwa się niepokojąca refleksja o proces asymilacji przyjmowanych imigrantów. Obserwując aktualną sytuację chociażby we Francji czy Wielkiej Brytanii, widzimy, że zarówno koncepcja multikulturalizmu i otwartości, jak i państwa laickiego, w odniesieniu do imigrantów z krajów muzułmańskich nie sprawdziły się⁹. Muzułmanie przebywający do

⁷ M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, op. cit., s. 14.

⁸ *Ibidem*, s. 17.

⁹ Szerzej zob. m.in. B. Pasamonik, *Rola płci w integracji europejskich muzułmanów*, Kraków 2013, s. 39–42.

Europy i żyjący w niej w większości niestety nie poddają się procesowi asymilacji, wybierając z różnych powodów (poczucie wyobcowania, odrzucenia, bezrobocie itd.) życie w zamkniętych enklawach, najczęściej na obrzeżach miast. Skutki procesu gettoizacji muzułmanów europejskich wyraźnie widoczne są dziś chociażby we Francji. W tym kontekście rodzi się więc trudne pytanie o efekt dalszego przyjmowania imigrantów, niezwykle aktualne ze względu na ich wzmożony napływ z Syrii, Iraku czy Libii, spowodowany trudną sytuacją na Bliskim Wschodzie. Od kilku miesięcy niemal codziennie czytamy doniesienia prasowe o kolejnej tragedii na Morzu Śródziemnym w wyniku której zginęli kolejni nielegalni imigranci (co ciekawe 72% wszystkich uchodźców/migrantów stanowią mężczyźni)¹⁰, czy o tragicznej sytuacji na włoskich ulicach, gdzie turystów „odstrasza” widok setek bezdomnych uchodźców¹¹. Niezwykle aktualne jest więc pytanie o to, co w tej sytuacji powinna zrobić Europa? Konsekwentnie odsyłać migrantów, skazując część z nich na pewną śmierć (co bynajmniej nie stoi w zgodzie z zachodnią koncepcją podstawowych praw człowieka), czy przyjmować ich jako uchodźców ryzykując brak asymilacji skutkujący nasiloną konfrontacją wartości sprzecznych z europejskimi? Pozostawiając ten dylemat nierozstrzygniętym odsyłam do, niestety pesymistycznej, książki J. Raspail’a „*Obóz świętych*”¹².

Analizując aktualną sytuację w Belgii Orzechowski wspomina także między innymi o sądzie szariatowym, powołanym przez skrajną organizację „Sharia4Belgium”¹³, działającym w Antwerpii od 2011 roku. Pewną

10 Por. *Refugees/Migrants Emergency Response – Mediterranean*, <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.html> (dostęp: wrzesień 2015).

11 Por. np. *Syria Regional Refugee Response*, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (dostęp: wrzesień 2015); *Italy coastguard: 3,000 migrants rescued in one day in Mediterranean*, <http://www.theguardian.com/world/2015/aug/23/italy-coastguard-3000-migrants-rescued-one-day> (dostęp: sierpień 2015); *Gulf countries have to be ashamed when they see Europe's doors open to Syrian refugees*, http://www.your-middleeast.com/news/gulf-countries-have-to-be-ashamed-when-they-see-europes-doors-open-to-syrian-refugees_34759 (dostęp: wrzesień 2015); *Mieszkańcy greckich wysp błagają o pomoc: „Imigranci wchodzą do naszych domów. Musicie nas chronić. Nie mamy wojny, a to my jesteśmy ofiarami”*, <http://wpolityce.pl/swiat/264428-mieszkanicy-greckich-wysp-blagaja-o-pomoc-imigranci-wchodza-do-naszyc-domow-musicie-nas-chronic-nie-mamy-wojny-a-to-my-jestesmy-ofiarami-wideo> (dostęp: wrzesień 2015).

12 J. Raspail, *Obóz świętych*, Poznań 2005, s. 376.

13 Sharia4Belgium to radykalna salaficka organizacja działająca na terenie Belgii, której celem jest konwersja Belgii na państwo islamskie. Na swojej stronie internetowej

nieściskością wydaje się jednak stwierdzenie przez autora o tym, iż jest to „pierwszy w Europie sąd szariatu”¹⁴. Warto byłoby bowiem w tym miejscu zaznaczyć, iż w Wielkiej Brytanii, co najmniej od lat osiemdziesiątych¹⁵, funkcjonują arbitrażowe sądy/trybunały szariatowe, których działalność zalegalizowana została na mocy sekcji pierwszej litery b Aktu Arbitrażowego z 1996¹⁶. Wskazuje się, że obecnie na terenie Wielkiej Brytanii działa przynajmniej 85 tego typu sądów, rozstrzygających w sprawach cywilnych. Kontrowersje wywołuje fakt, iż działając w oparciu o reguły szariatu, sądy te dyskryminują kobiety m.in. poprzez udzielania rozwodu *talaq*¹⁷, co sprzeczne jest z podstawową zasadą „równości płci” (zagwarantowaną m.in. na mocy The Sex Discrimination Act 1975¹⁸, the Human Rights

w październiku 2012 roku ogłosiła rozwiązanie. W lutym 2015 roku organizacja została oficjalnie uznana przez sąd belgijski za terrorystyczną, a jej przywódcę, Fouad’a Belkacem, skazano na 12 lat pozbawienia wolności. Pozostałych 44 członków skazano na karę pozbawienia wolności od 3 do 15 lat. Zob. *Sharia4Belgium była organizacją terrorystyczną – orzekł sąd w Antwerpii*, <http://www.gazetaprawna.pl/artykuly/852886,sharia4belgium-byla-organizacja-terrorystyczna-orzekl-sad-w-antwerpii.html> (dostęp: sierpień 2015); *Sharia4Belgium trial: Belgian court jails members*, <http://www.bbc.com/news/world-europe-31378724> (dostęp: sierpień 2015).

- 14 M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, *op. cit.*, s. 64.
- 15 W 1982 roku utworzono Islamską Radę Szariatu w Londynie. Islamic Sharia Council, strona domowa, <http://www.islamic-sharia.org/> (dostęp: sierpień 2015); D. Pearl, W. Menski, *Muslim Family Law*, Londyn 1998, cyt. za P. Shah, *In pursuit of the pagans: Muslim law in the English context*, „RELIGARE Working Paper” 2012, nr 9, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2034463 (dostęp: sierpień 2015).
- 16 Lit. B sekcji 1 Aktu Arbitrażowego Wielkiej Brytanii z 17 czerwca 1996 roku, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/section/1> (dostęp: sierpień 2015).
- 17 *Talaq* jest *de facto* arbitralnym uprawnieniem mężczyzny do uzyskania rozwodu poprzez trzykrotne (niekiedy jednokrotne) wypowiedzenie odpowiedniej formułki – np. „rozwodzę się z tobą”, „odrzucając cię”. Innymi przykładami nierówności płci sankcjonowanymi przez szariat są m.in.: kwestia opieki nad dziećmi; prawo dziedziczenia; uznanie małżeństw poligamicznych dla mężczyzn (mogą mieć równocześnie do czterech żon), czy zakaz zawierania małżeństwa przez muzułmanki z nie-muzułmanami. Szerzej zob. J. Schact, *Introductuon to Islamic Law*, Oxford 1982, s. 167, 170–174; J.J.A. Nasir, *The status of Women under Islamic Law and Modern Islamic Legislation*, Boston 2009, s. 187-192; C.R. Proudman, *Equal and free? Evidence in support of Baroness Cox’s Arbitration and Mediation Services (Equality) Bill*, maj 2012, s. 58, <http://www.secularism.org.uk/uploads/equal-and-free-16.pdf> (dostęp: sierpień 2015).
- 18 The Sex Discrimination Act 1975, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/65/pdfs/ukpga_19750065_en.pdf (dostęp: maj 2014).

Act 1998¹⁹, the Equality Act 2010²⁰). Jak zaznacza Autor, belgijski sąd szariatowy działa „na razie” w podobnym zakresie, rozstrzygając w sprawach cywilnych, głównie rodzinnych. Istnieje jednak ryzyko, że z biegiem czasu również sprawy karne (czy to oficjalnie, czy nieoficjalnie) staną się przedmiotem jego jurysdykcji. Jednak nawet pomijając to ryzyko, legalizowanie tego typu trybunałów czy sądów wydaje się być nie do końca rozsądnym krokiem, otwierającym drogą do wykształcenia się w Europie równoległego, opartego na *szariacie* porządku prawnego, z czym zresztą już dziś mierzy się Anglia, a także Niemcy – mimo iż tam arbitrażowe sądy szariatowe działają nielegalnie²¹.

Wartym podkreślenia jest, iż Orzechowski w swej argumentacji nie ogranicza się do wskazywania faktów podstawowych, powszechnie znanych „przeciętnym” odbiorcom w zakresie problematyki ekspansji islamu (choć równocześnie nie pomija, standardowych można by rzec kwestii, przewijających się w analizach problemu, jak np. odwołanie się do koncepcji zderzenia kultur Samuela Huntingtona²²) lecz podejmuje także kwestie bardziej specjalistyczne. Przykładowo, docenić należy iż Autor nawiązuje do problematyki abrogacji, tzw. *nashk*, praktycznie w ogóle nie poruszanej w tego typu opracowaniach i z pewnością nieznaną większości czytelnikom. Autor charakteryzuje praktykę jedynie w zarysie, jako wypracowaną przez muzułmańskich uczonych metodę prawidłowego ustalania ważności poszczególnych wersetów koranicznych:

Skoro Koran spisywany był przez dwadzieścia dwa lata, według „nashk” objawienia późniejsze znoszą substancję objawień wcześniejszych. Jeżeli więc w surze 2 będzie mowa o miłość, przebaczeniu, miłosierdziu, a następująca po niej, nowsza, na przykład sura 10, mówić będzie o obowiązku bezlitosnej i bezwzględnej walki z niewiernymi, to wersety starsze tracą moc, praktycznie nie mają znaczenia, nie istnieją²³.

19 The Human Rights Act 1998, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/42> (dostęp: maj 2014).

20 The Equality Act 2010, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/pdfs/ukpga_20100015_en.pdf (dostęp: maj 2014).

21 Szerzej zob. K. Sadowa *Oddziaływanie szariatu na orzecznictwo europejskie i europejski porządek prawny na przykładzie Niemiec i Wielkiej Brytanii – zarys problematyki*, [w:] *Z badań nad prawem i administracją*, „Acta Erasmiana”, t. VII, Wrocław 2014., s. 125–142.

22 Zob. M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, *op. cit.*, s. 32–33; S. Huntington, *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 2008, s. 571.

23 M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, *op. cit.*, s. 91–92.

Podkreślić jednak trzeba, iż praktyka *nashk* jest oczywiście dużo bardziej skomplikowana, dlatego dla jej właściwego zrozumienia należy odeśłać czytelnika do opracowań specjalistycznych²⁴.

Orzechowski wiele miejsca poświęca ponadto problemowi statusu kobiet w islamie, eksplorując przy tym tak kontrowersyjne kwestie, jak obrzezywanie dziewcząt czy tak zwane zbrodnie honorowe²⁵. Drugie zjawisko analizowane jest przez autora przede wszystkim w odniesieniu do Niemiec. Orzechowski przytacza pokrótce historię jednej z ofiar zbrodni „honorowych” – Hatun Sürücü, która została zamordowana przez własnego brata w Berlinie 7 lutego 2005 roku²⁶, co wydaje się być zabiegiem przemyślanym, mającym wywołać silniejsze emocje u czytelnika, aby w ten sposób być może zachęcić go do zgłębienia problematyki. Autor podkreśla ponadto, iż źródłem zjawiska tzw. zbrodni honorowych jest tradycja wywiedziona bezpośrednio z religii:

Mordować dla ratowania honoru nakazuje przecież nie sam obyczaj przeniesiony z beznadziejnie zacofanych wiosek, lecz wprost z religii wywiedziona tradycja²⁷.

Argumentując na rzecz tak postawionej tezy, Orzechowski odwołuje się kolejny raz do kwestii prawdopodobnie mało znanej laikom, a mianowicie do specyficznej koncepcji honoru charakterystycznej dla kultury muzułmańskiej – tzw. *namus/namoos*. Należy to zdecydowanie docenić, albowiem w opracowaniach poświęconych tematyce zbrodni „honorowych” kwestia ta często jest pomijana. Jednocześnie, podobnie jak w przypadku *nashk*, podkreślić należy, iż Orzechowski w zasadzie

24 Szerzej zob. np. M. Sadowski, *Nashk – metoda usuwania sprzeczności w prawie islamu*, [w:] *Rozprawa o metodzie prawa i polityki/Discourse on the Methods of Law and Politics*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie”, t. VIII, Wrocław 2014, s. 57–75.

25 Na temat statusu kobiet w islamie w recenzowanej książce zobacz m.in.: M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, *op. cit.*, s. 95, 100–102, 153–158, 162–163, 198–204.

26 Szerzej zob. M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, *op. cit.*, s. 153–156; zob. także np. J. Leicht, *Germany: The murder of Hatun Sürücü and the debate over “honour killings”*, <https://www.wsws.org/en/articles/2006/05/germ-m17.html> (dostęp: sierpień 2015); *Murder in Berlin: The Lost Honor of the Sürücü Family*, <http://www.spiegel.de/international/germany/murder-in-berlin-the-lost-honor-of-the-sueruecue-family-a-777109.html> (dostęp: sierpień 2015).

27 M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, *op. cit.*, s. 156–157.

jedynie wspomina o *namus*, wyjaśniając, iż „w języku tureckim określany jest jako „honor”, zraniony choćby nieodpowiednim ruchem ręki lub spojrzaniem kobiety”²⁸. Właściwe zrozumienie problemu wymaga więc głębszej analizy. W szczególności warto wskazać, iż *namus* jest ściśle związany z szerszą koncepcją tzw. usprawiedliwionej zazdrości – *gheerah/ghayra*, zgodnie z którą mężczyźni mają kontrolować zachowania osób, nad którymi sprawują opiekę (żon, córek itd.), w szczególności w odniesieniu do kontaktów mogących prowadzić do relacji seksualnych. W ramach koncepcji *gheerah* kobiety z kolei mają być odpowiedzialne za dochowanie *namus* poprzez właściwe, skromne zachowanie czy ubiór. W przypadku kiedy *namus* zostanie w jakikolwiek sposób naruszony (w odczuciu bliskich), mężczyzna powinien odpowiednio napomnieć lub ukarać „winnajczynię”. Wskazuje się, że ma to stanowić gwarancję prawidłowego, zgodnego z boską wolą zachowania kobiety, za które nagrodzona zostanie w życiu pośmiertnym – jako, że życie pośmiertne posiada wartość priorytetową nad doczesnym, zgodnie z *gheerah* lepiej otrzymać karę (nawet w formie przemocy) za życia. Niestety problemem jest rzeczywista interpretacja koncepcji *gheerah* i *namus* przez muzułmanów, często prowadząca do tragicznych w skutkach konsekwencji, jaką jest właśnie przemoc motywowana honorowo, a w skrajnych przypadkach – morderstwa „honorowe”²⁹. Jednak dla lepszego zrozumienia problematyki *gheerah* i *namus* oraz szeroko pojętego zjawiska zbrodni „honorowych”, zachęcam do sięgnięcia do literatury specjalistycznej³⁰.

Warto dodać, iż w kontekście statusu kobiet Autor uwagę poświęca także tradycyjnemu strojowi muzułmańskiemu. Polemizując ze stanowiskiem, iż nakaz zakrywania twarzy nie ma źródła w Koranie,

²⁸ *Ibidem*, s. 157.

²⁹ Szerzej zob. D. Akbari, P. Tetreault, *Honor Killing: A Professional's Guide to Sexual Relations and Ghayra Violence from the Islamic Source*, Bloomington 2014, s. 262; A. Sev'er, G. Yurdakul, *Culture of Honor, Culture of Change A Feminist Analysis of Honor Killings in Rural Turkey*, „Violence Against Women” 2001, vol. 7, no. 9, s. 973.

³⁰ Szerzej zob. L. Welchman, S. Hossain, *Honour – Crimes, paradigms, and violence against women*, Nowy Jork, 2005; K. Koch, *Honor killings. Can murders of women and girls be stopped?*, „Global Researcher” 2011, vol. 5, no. 8; Por. np. J. Brandon, S. Hafez, *Crimes of the Community. Honour-based violence in the UK*, The Cromwell Press, Trowbridge 2008; K. Sadowa, *Zbrodnie „honorowe” problemem współczesnej Europy? Zarys tematyki*, [w:] *Prawo życia i śmierci*, „Wrocławskie Studia Erazmian-skie”, t. VI, Wrocław 2014.

Orzechowski przytacza werset 59 sury XXXIII³¹ oraz werset 34 sury IV³² na jako kontrargument mający dowodzić, iż nakaz ten został w Świętej Księdze usankcjonowany. Podkreślić należy, iż kwestia ta bynajmniej nie jest jednoznaczna, a sposób polemiki przedstawiony przez autora może być mylący. Dlatego też odsyłam do bardziej szczegółowych analiz kwestii stroju muzułmanek³³.

Pewną nieściślością, którą należałoby wyjaśnić jest dość nieprecyzyjne sformułowanie Autora w kontekście sankcjonowania apostazji przez prawa muzułmańskie. Orzechowski pisze bowiem:

Chociaż sam Koran nie przewiduje kary za apostazję w doczesnym życiu, szariat nie jest już tak łaskawy. Konsekwencje są nie tylko natury cywilnoprawnej. Można stracić głowę³⁴.

Koran natomiast, obok *sunny* (*hadisów*), *idżmy* i *kijas*, jest głównym źródłem prawa muzułmańskiego, a więc *szariatu*. Precyzyjniejszym byłoby więc stwierdzenie, iż kara śmierci za apostazję przewidziana została w *sunnie*³⁵, co zapewne autor miał na myśli. Biorąc jednak pod uwagę

31 „O proroku! Powiedz swoim żonom i swoim córkom, i kobietom wierzących, aby się szczerlnie zakrywały swoimi okryciami. To jest najodpowiedniejszy sposób, aby były poznawane, a nie były obrażane. A Bóg jest Przebaczający, Litościwy!”. *Koran*, z arabskiego przełożył i komentarzem opatrzył J. Bielawski, Warszawa 1986, XXXIII: 59.

32 „Mężczyźni stoją nad kobietami ze względu na to, że Bóg dał wyższość jednym nad drugimi, i ze względu na to, że oni rozdają ze swojego majątku. Przeto cnotliwe kobiety są pokorne i zachowują w skrytości to, co zachował Bóg”. *Koran...*, *op. cit.*, IV: 34.

33 A. Kuriata, *Źródła prawa muzułmańskiego wobec stroju kobiety muzułmanki*, [w:] *Z badań nad prawem i administracji*, „Acta Erasmianna”, t. 7, Wrocław 2014.

34 M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, *op. cit.*, s. 79.

35 „Allah's Apostle said, »The blood of a Muslim who confesses that none has the right to be worshipped but Allah and that I am His Apostle, cannot be shed except in three cases: In Qisas for murder, a married person who commits illegal sexual intercourse and the one who reverts from Islam (apostate) and leaves the Muslims«” (s. Al-Bukhari, księga 83, nr 17). „Narrated Ikrima: Ali burnt some people and this news reached Ibn ,Abbas, who said, »Had I been in his place I would not have burnt them, as the Prophet said, 'Don't punish (anybody) with Allah's Punishment.' No doubt, I would have killed them, for the Prophet said, 'If somebody (a Muslim) discards his religion, kill him.'«” (s. Al-Bukhari, księga 52, numer 260). „Narrated Abu Musa: A man embraced Islam and then reverted back to Judaism. Mu'adh bin

popularnonaukowy charakter publikacji, tego typu kwestie podstawowe powinny zostać ujęte w sposób jasny i jednoznaczny.

Poza przybliżonymi aspektami Orzechowski porusza oczywiście wiele innych istotnych wątków (m.in. problem antysemityzmu³⁶, zamachu na redakcję Charlie Hebdo³⁷ czy tzw. *dhimmikracji*³⁸), nie sposób jednak przeanalizować wszystkich tych kwestii, co zresztą nie jest celem niniejszego opracowania. Należy jednak jeszcze raz podkreślić i docenić fakt, iż niezależnie od poruszanego aspektu, autor jest niezwykle konsekwentny i zdecydowany w swojej polemice z argumentami przedstawicieli popularnego wciąż nurtu „politycznej poprawności” w odniesieniu do problematyki oddziaływania islamu. Co istotne, Orzechowski broniąc swojego stanowiska posługuje się niejednokrotnie argumentami nieoczywistymi, wykazując tym samym posiadanie wiedzy specjalistycznej. Słowa Autora bynajmniej nie są więc pustymi hasłami rzucanymi w celu wywołania kontrowersji. Dlatego też zdecydowanie polecam lekturę „Mojego sąsiada islamisty”, jako pozycję ważną i przede wszystkim aktualną – aktualną na tyle, że po jej napisaniu Autor postanowił dodać w marcu 2015 roku komentarz w związku z kolejnym zamachem terrorystycznym dokonanym przez ISIS, tym razem w Tunisie, którego ofiarami padli m.in. Polacy. Recenzując publikację Orzechowskiego pięć miesięcy później mamy za sobą już kolejne, krwawe zamachy ISIS³⁹. Wydaje się więc, że w tym kontekście, żadna pozycja niestety nie pozostanie aktualną przez długi

Jabal came and saw the man with Abu Musa. Mu'adh asked, »What is wrong with this (man)?« Abu Musa replied, »He embraced Islam and then reverted back to Judaism.« Mu'adh said, »I will not sit down unless you kill him (as it is) the verdict of Allah and His Apostle«” (s. Al-Bukhari, księga 89, numer 271).

36 M. Orzechowski, *Mój sąsiad islamista...*, op. cit., s. 44–53.

37 *Ibidem*, s. 28–29.

38 Chodzi tu o koncepcję relacji pomiędzy muzułmanami a nie muzułmanami na terenach, na których islam jest religią panującą. Autor pojęcie *dhimmikracji* wywiódł z pojęcia *dhimmi* określającego tzw. klauzulę ochronną przewidzianą przez *szariat* dla nie muzułmanów, którzy uznali panowanie muzułmanów. Szerzej zob. *ibidem*, s. 231–233.

39 Przykładowo, 26 czerwca b.r. terroryści ISIS zaatakowali Francję (zakłady gazowe w Saint-Quentin-Fallavier), Kuwejt i Tunezję (zamach na turystów na plaży). 18 lipca zamachowiec samobójca wysadził się na Irackim targu w Chan Bani Saad, ofiarami padli głównie szyci. Szerzej zob. np. K. Yourish, D. Watkins, T. Giratikanon, *Where ISIS Has Directed and Inspired Attacks Around the World*, http://www.nytimes.com/interactive/2015/06/17/world/middleeast/map-isis-attacks-around-the-world.html?_r=0 (dostęp: sierpień 2015).

czas, co stanowi kolejne, smutne potwierdzenie faktu, iż brutalna ekspansja Państwa Islamskiego bynajmniej nie dobiegła końca. Tym bardziej warto więc uświadomić sobie z czym tak naprawdę mamy do czynienia – Orzechowski wiele wyjaśnia.

Bibliografia

- Akbari D., Tetreault P., *Honor Killing: A Professional's Guide to Sexual Relations and Ghayra Violence from the Islamic Source*, Bloomington 2014.
- Akt Arbitrażowy Wielkiej Brytanii z 17 czerwca 1996 roku, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/section/1> (dostęp: sierpień 2015).
- Abū Bakr*, <http://www.britannica.com/biography/Abu-Bakr> (dostęp: lipiec 2015).
- Al-Bukhari S., księga 52, numer 260.
- Al-Bukhari S., księga 83, numer 17.
- Al-Bukhari S., księga 89, numer 271.
- Brandon J., Hafez S., *Crimes of the Community. Honour-based violence in the UK*, The Cromwell Press, Trowbridge 2008.
- Foreign Terrorist Organizations*, US Department of State, <http://www.state.gov/j/ct/rls/other/des/123085.htm> (dostęp: lipiec 2015).
- Gulf countries have to be ashamed when they see Europe's doors open to Syrian refugees*, http://www.yourmiddleeast.com/news/gulf-countries-have-to-be-ashamed-when-they-see-europes-doors-open-to-syrian-refugees_34759 (dostęp: wrzesień 2015)
- Huntington S., *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 2008.
- Islamic Sharia Council, strona domowa, <http://www.islamic-sharia.org/> (dostęp: sierpień 2015).
- Islamic State in Iraq and the Levant (ISIL)*, <http://www.britannica.com/topic/Islamic-State-in-Iraq-and-the-Levant> (dostęp: lipiec 2015).
- Italy coastguard: 3,000 migrants rescued in one day in Mediterranean*, <http://www.theguardian.com/world/2015/aug/23/italy-coastguard-3000-migrants-rescued-one-day> (dostęp: sierpień 2015).
- Leicht J., *Germany: The murder of Hatun Sürücü and the debate over "honour killings"*, <https://www.wsws.org/en/articles/2006/05/germ-m17.html> (dostęp: sierpień 2015).
- Koch K., *Honor killings. Can murders of women and girls be stopped?*, „Global Researcher” 2011, vol. 5, no. 8.

- Koran*, z arabskiego przełożył i komentarzem opatrzył J. Bielawski, Warszawa 1986.
- Kuriata A., Źródła prawa muzułmańskiego wobec stroju kobiety muzułmanki, [w:] *Z badań nad prawem i administracji*, „Acta Erasmiana” t. 7, Wrocław 2014.
- Mieszkańcy greckich wysp błagają o pomoc: „Imigranci wchodzą do naszych domów. Musicie nas chronić. Nie mamy wojny, a to my jesteśmy ofiarami”*, <http://wpolityce.pl/swiat/264428-mieszkancy-greckich-wysp-blagaja-o-pomoc-imigranci-wchodza-do-naszyc-domow-musicie-nas-chronic-nie-mamy-wojny-a-to-my-jestesmy-ofiarami-wideo> (dostęp: wrzesień 2015).
- Murder in Berlin: The Lost Honor of the Sürücü Family*, <http://www.spiegel.de/international/germany/murder-in-berlin-the-lost-honor-of-the-sueruecue-family-a-777109.html> (dostęp: sierpień 2015).
- Nasir J.J.A., *The status of Women under Islamic Law and Modern Islamic Legislation*, Boston 2009.
- Orzechowski M., *Mój sąsiad islamista. Kalifat u drzwi Europy*, MUZA, Warszawa 2015.
- Pasamonik B., *Rola płci w integracji europejskich muzułmanów*, Kraków 2013.
- Profile: Abu Bakr al-Baghdadi*, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-27801676> (dostęp: lipiec 2015).
- Proudman C.R., *Equal and free? Evidence in support of Baroness Cox's Arbitration and Mediation Services (Equality) Bill*, maj 2012, <http://www.secularism.org.uk/uploads/equal-and-free-16.pdf> (dostęp: sierpień 2015).
- Raspail J., *Obóz świętych*, Poznań 2005.
- Refugees/Migrants Emergency Response – Mediterranean*, <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.html> (dostęp: wrzesień 2015).
- Sadowa K., Zbrodnie „honorowe” problemem współczesnej Europy? Zarys tematyki, [w:] *Prawo życia i śmierci*, „Wrocławskie Studia Erazmiańskie”, t. VI, Wrocław 2014.
- Sadowa K., Oddziaływanie szariatatu na orzecznictwo europejskie i europejski porządek prawny na przykładzie Niemiec i Wielkiej Brytanii – zarys problematyki, [w:] *Z badań nad prawem i administracją*, „Acta Erasmiana”, t. VII, Wrocław 2014.
- Sadowski M., *Naskh – metoda usuwania sprzeczności w prawie islamu*, [w:] *Rozprawa o metodzie prawa i polityki/Discourse on the Methods of Law and Politics*, Wrocławskie Studia Erazmiańskie”, t. VIII, Wrocław 2014.

- Schacht J., *Introductuon to Islamic Law*, Oxford 1982.
- Sev'er A., Yurdakul G., *Culture of Honor, Culture of Change A Feminist Analysis of Honor Killings in Rural Turkey*, „Violence Against Women” 2001, vol. 7, no. 9.
- Sharia4Belgium była organizacją terrorystyczną – orzekł sąd w Antwerpii*, <http://www.gazetaprawna.pl/artykuly/852886,sharia4belgium-byla-organizacja-terrorystyczna-orzekl-sad-w-antwerpii.html> (dostęp: sierpień 2015).
- Sharia4Belgium trial: Belgian court jails members*, <http://www.bbc.com/news/world-europe-31378724> (dostęp: sierpień 2015).
- Shah P., *In pursuit of the pagans: Muslim law in the English context*, „RELIGARE Working Paper” 2012, no. 9, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2034463 (dostęp: sierpień 2015).
- Syria Regional Refugee Response*, <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php> (dostęp: wrzesień 2015).
- The Equality Act 2010, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/pdfs/ukpga_20100015_en.pdf (dostęp: maj 2014).
- The Human Rights Act 1998, <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/42> (dostęp: maj 2014).
- The Sex Discrimination Act 1975, http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1975/65/pdfs/ukpga_19750065_en.pdf (dostęp: maj 2014).
- Welchman L., Hossain S., *Honour – Crimes, paradigms, and violence against women*, Nowy Jork 2005.
- Yourish K., Watkins D., Giratikanon T., *Where ISIS Has Directed and Inspired Attacks Around the World*, http://www.nytimes.com/interactive/2015/06/17/world/middleeast/map-isis-attacks-around-the-world.html?_r=0 (dostęp: sierpień 2015).